

Каміння й Сізіф · Микола Рябчук

Видавництво доставляє замовлені книжки посилкою з післяплатою мережею «Укрпошти». Звертаємо Вашу увагу на те, що видавництво сплачує послуги «Укрпошти» з доставки книжок на території України.

Можлива також доставка посилкою з післяплатою через «Нову пошту». Для замовлень сумою до 400 грн. повні витрати на таку доставку складатимуть 25 грн. Для інших замовлень — витрати на доставку сплачує видавництво.

Оглав

Рябчук Микола. Каміння й Сізіф : Літературні есеї.— Харків: Акта, 2016.— 354 с.

«Каміння й Сізіф» — збірка літературних есеїв Миколи Рябчука, одного з чільних українських інтелектуалів, який здобув собі в останнє десятиліття міжнародну репутацію блискучого коментатора політичних подій, а проте лишився при тому вірним і своєму давнішому фахові літературного критика. Кожен із чотирьох десятків зібраних тут есеїв — це довірлива співбесіда з автором про ту чи ту книжку, постать, подію, — незмінно прониклива, ледь іронічна, стилєво вишукана, інтелектуально захоплива.

УДК 82(049.3)+316.3
Р 985

© «Акта», видання, 2016
ISBN 978-966-8917-74-5

Від автора 8

Per aspera

- 18 Французький Сізіф і українське каміння
· *Альбер Камю*
- 24 “Небо, наша справжня вітчизна”
· *Луцій Анней Сенека й Аврелій Августин*
- 33 Шевченкова трансатлантична подорож
· про книжку *Юрія Луцького*
- 40 Два Шевченки
- 48 Лист до султана · над картиною *Іллі Рєпіна*
- 54 Запізнілий предтеча · *Олександр Олесь*
- 63 Непростима недуга · *Євген Плужник*
- 70 Слава наборг · *Еріх Марія Ремарк*
- 76 Випробування Шевельовим
- 83 Стигми крил · *Богдан Рубчак*
- 98 Небесний протяг · *Ігор Римарук*
- 108 Людина пограниччя · *Кишиштоф Чижевський*

Межі канону

- 118 Про користь ревізіонізму · *Григорій Грабович*
- 124 Порцелянові пастушки та українська ідея
· про книжку *Олександра Грищенка*
- 135 “Міньєт з вершками”
· *Олександр Кривенко* й *Володимир Павлів*
- 151 Тексти не ангели · *Володимир Цибулько*
- 163 Закарпатці за Дунаєм · русинська поезія
- 170 Людина і символ · *Олесь Гончар*
- 175 Нелояльна підсвідомість · *Гончареві щоденники*
- 178 “Я поет робітничий останній” · *Володимир Сосюра*
- 183 Відчакловування Фауста · *Іван Драч*
- 190 Урок реставрації · *Євген Гуцало*
- 195 Яшмова проза на руїнах Діамантової Імперії
· *Володимир Яворський*

Пригоди з Історією

- 204 Множинність історій · *Орест Субтельний*
- 213 Кінець козацької Атлантиди · *Зенон Козут*
- 223 Між Гоголем і Шевченком
· про ще одну книжку *Юрія Луцького*
- 233 Імперська історія і національна культура
· *Вадим Скуратівський*

- 242 Спокута метафізичних провін
· «Пан Петлюра?» *Анджея Ковальчика*
- 262 “Підлішого часу не було й не буде...”
· *Михайло Грушевський* і ГПУ
- 270 Спогади з потойбіччя · про книжку *Надії Суровцової*
- 277 Лікування амнезії · спогади *Анастасії Лисивець*
- 283 Життєпис на тлі доби · *Роман Волчук*
- 296 Історія в дійсному способі · *Юрій Шаповал*

In memoria

- 306 Чубай як спосіб існування
- 312 «Dances with Wolves» · *Джеймс Мейс*
- 321 Остання осінь Патріарха · *Юрій Луцький*
- 327 Придворний поет Її Величності · *Тед Г'юз*
- 331 Останнє послання пана Cogito · *Збігнев Герберт*
- 336 Присутність Мілоша

Показчик друкованих видань 345

Показчик імен 346

Від автора

У передмові до виданої не так давно у Львові збірки своїх ювенільних оповідань я пояснив як умів, чому ось уже кільканадцять років не пишу ні прози, ані поезії. Якщо звести ті всі розлогі автобіографічні пояснення до короткої формули, то виглядатиме вона приблизно таким чином: я втратив натхнення, себто моцартіанську зухвалість і впевненість у своєму покликанні; я зрозумів, що можу бути лише добрим ремісником, але не творцем, і загалом безболісно скорився стоїчній формулі покійного Грицька Чубая: “Можеш не писати — не пиши”.

З літературною критикою справа виглядала дещо інакше. Я взявся до неї нею років на десять пізніше, ніж до прози й поезій, і зробив це не так з натхнення (just for fun), як із цілком практичних потреб. Уже на першому курсі Літературного інституту мені довелося писати курсову роботу з предмету “Поточна радянська література”; я обрав собі тему “Поезія 1977 року” і ледь не половину огляду присвятив самвидавній збірці Олега Лишеги «Зима у Тисмениці». Природно, я не писав, що збірка ця — самвидавня; я розглядав її серед інших книжок, легально

8 опублікованих: українських, російських і зарубіжних (в українських та російських перекладах); я щедро посилався в своєму аналізі на праці Еліота — і це все минулося безкарно, я отримав п'ятірку і зрозумів чи, радше, відчув, що в жанрі літературної критики можна легально висловлювати досить неблагонадійні естетичні (і не лише естетичні) погляди.

Після того я оприлюднив кілька статей у *Всесвіті* — єдиному на ту пору більш-менш пристойному українському часописі, низку рецензій у журналах московських, а від початку 1980-х років “засвітився” як полеміст у *Літературній Україні* та *Вітчизні*. Оскільки про мою самвидавну прозу й поезію мало хто знав, імідж критика закріпився за мною доволі швидко й беззастережно. Років десять я грав цю роль, не маючи, однак, при тому жодних сумнівів щодо її суто ремісничого, сальєрівського, а не моцартіянського, характеру. Літературна критика, в принципі, — різновид газетярства; літературний критик не пише “на вічність”, його читач — середній інтелегент, котрий цікавиться літературою не більше (але й не менше), ніж спортом, політикою й безліччю інших справ, про які прагне довідатися зі щоденних газет.

Саме в цій, основній своїй, “газетній” іпостасі літературна критика в Україні ніколи не існувала. Досить зіставити *New York Times* або *Gazetu Wyborczy* з будь-якою газетою в Україні, аби побачити,

що жодна наша редакція не відстежує з дня на день книжкових новинок з тією самою ретельністю, що й події в парламенті чи на футбольних полях. А тим часом саме щоденні газети, та ще тижневики, витворюють той мікрорівень, на якому формується повноцінний літературно-критичний дискурс, саме вони інвентаризують його основні теми й позиціонують учасників. Без цього повсякденного, суто інформативного рівня літературна критика (як і література загалом) приречена на геттоізацію в “товстих журналах”, на ізольоване існування у межах касти самих літераторів і літературознавців — із їхнім жаргоном, текстами й нагородами, про існування котрих більшість людей навіть не здогадується.

За умов політичної несвободи ця геттоізація могла мати принаймні ознаки якоїсь шляхетности, обраности; “товсті журнали” в Росії, а почасти й Україні, нерідко були своєрідними оазами вільнодумства, а літературна критика — способом говорити про *все*, а не лише про структурні особливості того чи того твору; власне, твір був, як правило, лише приводом поговорити про суспільні проблеми і патології, про традиційно-російське “хто винен?” і “що робити?”. Саме ця політичність, політизованість літературної критики і, взагалі, літератури, гадаю, й робила “товсті журнали” у Східній Європі доволі популярними, піднісши їхні накладки під час перебудовки на просто-таки фантастичний рівень.

Сьогодні літературні журнали у Східній Європі стали практично тим самим, чим і в Західній: явищем загалом елітарним і загалом літературним. В Україні, однак, ці часописи животіють, як рослини на гідропоніці: з корінцями в повітрі, не зануреними в газетний, телевізійний і книжковий маскульт, не пов'язані навзаєм із тим, що пересічні люди щодня читають, дивляться, обговорюють. Я не протиставляю тут елітарного егалітарному, ані не намагаюся зняти межу між ними; я лише нагадую тезу мудрого Еліота, що елітарне й егалітарне у повноцінній культурі мають бути безліччю ниток, на безліч способів пов'язані одне з одним. Це сполучені посудини — хоча й різної форми та розмірів.

В Україні вони роз'єднані. Українська елітарна культура майже не проникає на рівень масового повсякденного дискурсу (за неї це робить російська — у вигляді певних імен, назв творів, фрагментів, примовок, натяків, походження яких часто ніхто не знає, але які функціонують за законами маскульту як такий собі квазіфольклор). І навпаки: масовий повсякденний дискурс майже не впливає на українську елітарну культуру, не підживлює її своїм “протокультурним” матеріалом. Відчутний брак українського (україномовного) маскульту не тільки істотно збіднює та обмежує українську елітарну культуру, а й фатально розмиває у ній критерії: кожен суто сектантський часопис, напри-

клад, має шанс потрапити в “елітарний” контекст із огляду на обмежений, квазі-елітарний спосіб свого функціонування — безвідносно до інтелектуального рівня його публікацій.

Фактично ми маємо сьогодні цілком непогану літературу — як суму певних опублікованих текстів, і водночас ми не маємо повноцінного літературного процесу — як складної системи взаємодії між текстами, їхнім читацьким і літературно-критичним сприйняттям, поцінуванням, обговорюванням, винагороджуванням, публічною канонізацією (і деканонізацією) тощо. Сукупність цікавих літературних явищ не перетворюється на функціональну систему з двох причин. По-перше, через фатальну розрідженість освіченого україномовного середовища в більшості міст, зокрема у столиці, де, власне, і формуються панівні культурні смаки й зацікавлення. (Під україномовністю я розумію тут не формальне знання української, а володіння певними культурними кодами чи, принаймні, позитивне бажання ці коди засвоїти.) А по-друге, панівний масмедійний дискурс радше перешкоджає, аніж сприяє цілісному функціонуванню культури, головним чином ретранслюючи московські культурні коди для провінційних “малоросійських” споживачів.

За советських часів повноцінного літпроцесу, звісно, теж не було, але була його видимість, імітація — у межах літературного гетта, під невси-

12 пуцим партійно-державним наглядом, із жорстко регламентованою системою інституцій та суворо обмеженою кількістю літературних видань. Цей симулякр, однак, був чи не єдиним легальним місцем, де все “свідоме” (а не лише “літературне”) українство мало змогу поговорити (напівсловами й чвертьнятяками) про свої українські справи. Таким чином і саме гетто, і його складники набували певного символічного значення: який-небудь «Собор» у контексті “української справи” важив істотно більше, ніж він міг об’єктивно заважити у контексті суто літературному. Після падіння цензурних мурів жодного дива, проте, не сталося: ерзац-літпроцес так і не перетворився з потенції на реальність, скоріш навпаки — втратив навіть ту видимість цілісності, яку зберігав (імітував) у замкненому інституційному просторі, в системі жорстких регламентів та ієрархій.

Літературна критика, голос якої в замкненому просторі резонував досить лунко (як і взагалі голос кожного більш-менш вартого уваги твору), виявилася майже нечутною у широкому і безмірно фрагментованому, атомізованому просторі, де більшість освічених читачів навіть не підозрює про існування цілком модерної української літератури, і де навіть самі літератори (українські) не знають про існування більшості українських часописів. (Я, правду кажучи, й сам не знаю, чи існує ще *Київ, Вітчизна, Дніпро, Літературна Україна*, — мого часу виста-

чає лише на *Критику, Україну модерну, Український гуманітарний огляд, Дух і літеру, Ї*, іноді ще на *Всесвіт, Сучасність, Березіль* та *Кур’єр Кривбасу*; припускаю, що й мої колеги встигають не набагато більше; відчуття фрагментарності посилюється ще й тим, що в усіх цих виданнях майже нема посилян на публікації в інших часописах: враження таке, ніби кожен журнал має своїх авторів, яким діла нема до інших). Літературна критика за таких обставин виявляється закономірно такою самою, як і література: тусовочною. У тусовках є добрі письменники і цікаві критики, є варті уваги тексти, є навіть зацікавлені читачі, але немає між усіма ними ефективної взаємодії, званої літпроцесом, — як немає горіння за наявності палива, але браку кисню в нашому розрідженому, заповненому інертним газом українському просторі.

Чи може окремий критик змінити цю ситуацію? Чи може взагалі критика організувати літературний процес там, де абсолютна більшість населення переконана, що українська література почалася з Шевченка й Шевченком закінчилась і що ніякої іншої української літератури не було, нема й бути не може? Джозеф Бродський колись блискуче озвучив таку позицію, відповідаючи на запитання про письменників з інших советських республік: “Слава богу, що вони взагалі навчилися писати”.

Що може в цій ситуації український критик і, взагалі, український інтелектуал? “Міняти правопис, — як сформулював цю дилему Юрій Андрухович, — чи відразу міняти владу?”

Я схиляюся до думки, що змінювати правопис мають фахівці, а змінювати владу — всі громадяни, зокрема й ті, що переймаються виключно проблемами правопису. Порівняно з літературною критикою, публіцистика має, звісно, безпосередніший вихід на повсякденне життя, зокрема й на те, що ми децю метафорично (чи евфемістично?) називаємо “змінюю владу”. Проте злободенність — не єдиний (а може, й узагалі — не) критерій важливості. У тривалішій часовій перспективі повноцінна літературна критика, повнокровний літературний процес і цілісна, функціональна національна культура можуть виявитися речами незрівнянно істотнішими, ніж політична доля якихось там медведчуків, про існування котрих через десять років, сподіваюся, ніхто уже й не згадає. Тому я з увагою і повагою ставлюся до зусиль своїх колег-критиків відновити чи, радше, налагодити в Україні повноцінний літературний процес; ба більше, я навіть вірю, що за досягнення певної критичної маси імен і текстів це стане можливим, для чого згадана критична маса професійної української критики мусить з’явитися насамперед у провідних мас-медіях, зокрема російськомовних, принаймні на рівні і в обсязі колишньо-

го *Дня* чи так само колишніх, на жаль, *Столичних новостей* (за часів урядування там Сергія Василюєва) або *Дзеркала тижня* з «Книжковою лавкою» (теж колишньою) Андрія Бондаря. Так довго, як найтиражніші в Україні газети і найпопулярніші телеканали з провінційною хохлацькою запопадливістю (“помрем, матінко, а з колін не встанемо”) розповідатимуть про кожен пчих безнадійно маргінальних (у світовому контексті) московських “зірок” і водночас не вважатимуть за потрібне повідомити про справді престижну премію Гердера для Андруховича, чи нагороду американського ПЕН-клубу для англomовної книжки Олега Лишеги, чи фестивальний “Кристал Віленіці” для Наталки Білоцерківець, чи новий, кільканадцятий за ліком закордонний переклад прози Оксани Забужко (не кажучи вже про внутрішньоукраїнські літературні новини), ми матимемо дисфункціональну літературу, якість котрої жодним чином не конвертуватиметься у відповідні тиражі й належний суспільний розголос.

У принципі, я не зрікаюся ані літератури, ані літературної критики; просто від певного часу мене більше цікавить контекст, у якому література (дис)функціонує і без зміни якого вона навряд чи зможе повноцінно функціонувати. Власне, важливість контексту я завжди усвідомлював, — зокрема й тоді, коли 1980 року дебютував як літературний критик зі статтею під характерною полемічною на-

звою «Побутові умови». А проте можливість реально, безпосередньо впливати на цей контекст, на “умови побутування” літератури й культури загалом з’явилася допіру під час перестройки, тож саме тоді я й перейшов поступово від літературної критики до політичної публіцистики. Властиво, я й далі займаюся “критикою”, просто об’єктом мого аналізу стали дещо інші сюжети, структури та персонажі. Життя, зрештою, — це теж текст, який пишеться на наших очах і спокушає до інтерактивної участі. Я завжди намагався в своєму житті робити головне те, що мені цікаво, і якщо я сьогодні замість прози, поезії чи літературної критики виконую політологічні чи культурологічні студії, то роблю це лише тому, що в одних жанрах сказав уже все, що міг, а в інших (мені здається) ще ні.

За великим рахунком, усяка творчість, усяке писання є гординею, котра з віком, я сподіваюся, пригамується. Але творчість є також утечею — від небуття, від зникнення, від розпаду, від якихось неусвідомлених психологічних травм і прихованих комплексів. І навряд чи цей підсвідомий страх і потреба у психологічній компенсації ослабнуть із віком. Хоча можна на це все поглянути й трохи інакше: як на намагання захистити свій космос від хаосу, що насувається зусібіч; зменшити довколишню ентропію; покотити ще один камінець угору задля короткого відчуття свободи, поки він скочується вниз.

- 18 Французький Сізіф і українське каміння
· Альбер Камю
- 24 “Небо, наша справжня вітчизна”
· Луцій Анней Сенека й Аврелій Августин
- 33 Шевченкова трансатлантична подорож
· про книжку Юрія Луцького
- 40 Два Шевченки
- 48 Лист до султана · над картиною Іллі Рєпіна
- 54 Запізнілий предтеча · Олександр Олесь
- 63 Непростима недуга · Євген Плужник
- 70 Слава наборг · Еріх Марія Ремарк
- 76 Випробування Шевельовим
- 83 Стигми крил · Богдан Рубчак
- 98 Небесний протяг · Ігор Римарук
- 108 Людина пограниччя · Кишитоф Чижевський

Per aspera

Показчик друкованих видань

Березіль	13	Політична думка	315, 319
Богословские труды	25	Post-Поступ; Поступ	137–149
Боротьба	272	Правда	180
Вечірній Київ	240	Северная пчела	45
Вітчизна	8, 12, 282	Столичные новости	15, 317
Вопросы литературы	21	Сучасність	13, 230, 231, 238, 319
Всесвіт	8, 13, 21, 25, 72, 188, 234, 283, 334, 340	Украинская жизнь	244
День	15, 149, 300, 315, 319	Україна і світ	231
Дзеркало тижня	15	Україна модерна	13
Дніпро	12, 234	Українська газета	183
Дух і літера	13	Українська хата	62
Зоил	240	Український гуманітарний огляд	13
Ї	13	Час/Time	183
Кафедра	196	Четвер	135
Киевские ведомости	136, 240	Czas kultury	110
Київ	12, 180	Gazeta Wyborcza	8, 335
Критика	13	Independent	328
Кур'єр Кривбасу	13	Jewish Morning Journal	245
Литературная учеба	234	Kultura	246, 342
Литературное обозрение	234	New York Times	8
Літературна Україна	8, 12, 82, 183, 184	Tygodnik Powszechny	333
Наука і культура	270, 271		

Показчик імен

Абрамсон, Генрі 244, 261
 «Молитва за уряд українці та євреї під час революції, 1917–1920» 244
Августин, Аврелій 24–32
 «Про Царство Боже» 28
 «Сповідь» 25, 26, 27
Авербах, Еріх
 «Мімесис» 235
Айнштайн, Альберт 298
Алчевська, Христя 55
Андерсон, Бенедикт
 «Уявлені спільноти» 225
Андрухович, Юрій 14, 15, 23, 81, 135, 140, 317
Антоненко-Давидович, Борис 271
Антонович, Володимир 205
Аполінер, Пійом 51, 310
Арістофан 26
Армстронг, Джон 212
Ахматова, Анна (Горенко) 85
Багрицький, Едуард (Дзюбан) 239
Бальмен, Яків де 45
Бальмонт, Константін 61
Барбюс, Анрі 72

Бардецький, Анджей 333
Батюк, Віктор 174
Бахтін, Михайл 51
Бгабга, Гомі 122
Беджмен, Джон 327
Бейліс, Мендель 259
Белінський, Віссаріон 130
Биков, Василь 188
 «Сотников» 188
Білецький, Олександр 59
Білоцерківець, Наталка 15, 135, 150
Бондар, Андрій 15
Борхес, Хорхе Луїс 174
Босх, Ієронімус 106
Брежнєв, Леонід 300
Бродський, Джозеф 13
Брюлов, Карл 36, 45
Булгаков, Михайл 236, 239
Бутурлін, Фьодор, князь 210
Бьоль, Гайнріх 71
Васильєв, Сергій 15
Введенський, Андрій 272
Вевіл, Ася 328, 329
Венцлова, Томас 113

Винниченко, Володимир 127, 239
Вишня, Остап (Павло Губенко) 128
Віктюк, Роман 146
Вілсон, Ендрю 212
Вінграновський, Микола 88, 99
Вітмен, Волт 37
Возняковський, Яцек 333
Володимир Святославич, князь 140, 297
Волошенюк, Оксана 128
Волчук, Роман 292–295
Вороний, Микола 57
Вяземський, Олександр, князь 216
Гаген, Марк фон 212
Гайдеггер, Мартін 157
Гайне, Гайнріх 55
Гакслі, Олдос 324
Гартвіг, Юлія
 «Аполінер» 285
Гегель, Георг 158
Гемінгвей, Ернест 72
 «Прощавай зброє!» 71
Герасим'юк, Василь 98, 99
Герберт, Збігнев 331–335
 «Епілог бурі» 331
 «Струна світла» 332
Гердер, Йоган 226
Гессе, Герман 71, 174
Грняк, Йосип 292
Глазовий, Павло 128
Гоголь, Микола 48, 49, 66, 131, 158, 223–232, 239, 297, 322
 «Мертві душі» 223
 «Сорочинський ярмарок» 50
 «Тарас Бульба» 50
Гомулка, Владислав 332
Гончаренко, Надія 129
Гончар, Олесь 78–82, 170–174, 175–177
 «Прапороносці» 172
 «Собор» 172
 «Таврія» 78, 81
Гораций 26

Показчик імен

Горині (Михайло, Богдан і Микола) 146
Горський, Вілен 146
Грабович, Джордж 43, 44, 118–123, 131, 230
 «Гоголь і міф України» 230
 «До історії української літератури» 119–123
 «Поет як міфотворець» 38, 43–47
Гребінка, Євген 126
Грицак, Ярослав 212, 294
Гриценко, Олександр 124–134, 129
 «Нариси української популярної культури» 125–134
Грох, Мирослав 226
 «Соціальні передумови національного відродження у Європі» 225
Грушевський, Михайло 55, 189, 205, 262–269, 325
Гулак-Артемівський, Петро 126
Гупало, Євген 190–194
 «Блуд» 194
 «Ментальність орди» 194
Гюз, Тед 327–330
 «Листи на день народження» 330
 «Овідієві історії» 330
 «Опудало» 328
 «Яструб на дощі» 328
Гарянский, Владимир 168
Гете, Йоганн Вольфганг фон 84
 «Подорож до Італії» 285
Гедройць, Єжи 246, 342
Голдінг, Вільям 174
Голєніщев-Кутузов, Ілля 212
Голсворсі, Джон 72
Голубєв, Антоній 333
Гонта, Іван 248
Горький, Максим (Алексей Пешков) 66
Грамші, Антоніо 235
Грібоєдов, Олександр 234
Даль, Володимир 45
Дарморос, Микита 66

Показчик імен

Дашкевич, Ярослав 270, 275
Дебеляк, Алеш 343
Декарт, Рене 335
Демкович-Добрянський, Михайло 342
Денікін, Антон 257, 258
Державин, Володимир 231
Джапарідзе, Уча 41
Дзержинський, Фелікс 64
Дзюба, Іван 125, 150, 186
Дієго, Елісео 135
Довженко, Олександр 297
Домонтович (Віктор Петров) 81
Донн, Джон 37
Дорошенко, Дмитро 205
Достоевський, Фьодор 158
Драйзер, Теодор 72
Драч, Іван 85, 148, 183–189
 «Крила» 85, 87
Дюрер, Альбрехт 45
Евріпід 26
Ейнар, Шарль 36
Еліаде, Мірча 113
Елліот, Томас Стернз 8, 10, 26, 32, 37, 96, 99,
 137, 156
 «Безплідна земля» 156
 «Порожні люди» 156
«Енциклопедія нашого українознавства»
 135–150
Есхіл 26
Єфименко, Олександра 205, 272
Єфремов, Сергій 268, 269
Жаботинський, Володимир (Зев) 245,
 247, 258
Жданов, Андрій 85
Забужко, Оксана 15, 81, 133
Зайцев, Павло 35
Зайцев, Юрій 207
Заревичі 325
Заревич, Ірена (Орися) 325
Захер-Мазох, Леопольд фон 113
Здіорук, Сергій 27
Зеров, Микола 56, 59, 61, 283
Іванов, Вячеслав 212
Іздрик, Юрій 135
Ізлер, Іван де 45
Йосиф II, пісар 216
Калинець, Ігор 77, 174
Калинці (Ігор та Ірина) 147
Камю, Альбер 18–23
 «Бунтівна людина» 21
 «Міф про Сізіфа» 19, 21
 «Чужак» 19, 22
 «Чума» 21, 22
Канюх, Наталія 168
Каратигін, Василій 45
Катерина II 215–217
Квітка-Основ'яненко, Григорій (Квітка)
 48, 126, 130
 «Конотопська відьма» 127
 «Пан Халаявський» 127
Кедрин, Іван (Рудницький) 291
К'єркегор, Сьорен 37
Киселевський, Стефан 333
Кисельов, Леонід 307
Китастий, Віктор 320
Кінан, Едвард 212
Кіров, Сергій (Костріков) 64
Кобилянська, Ольга 325
Ковальчик, Анджей 242–261
 «Пан Петлюра?» 242–261
Когут, Зенон 213–222
 «Російський централізм і україн-
 ська автономія» 213–222
Коен, Ганс 229
Козаченко, Василь 288, 290
Колчак, Олександр 258
Коль, Йоган Георг 222
Конан-Дойл, Артур 208
Кононенко, Євгенія 129
Коротич, Віталій 283
Костельник, Гавриїл 166
 «З мого села» 166

Костенко, Ліна 186
Костомаров, Микола 205
Костюк, Григорій 291
 «Сталінізм в Україні» 212
Котляревський, Іван 126, 130, 131, 231
 «Енеїда» 127, 132, 224
Кочур, Григорій 342
Кошелівець, Іван (Ярешко) 82, 292
Кравченко, Богдан 212
Кравченко, Ігор 129
Кривенко, Олександр 136–150
Кримський, Агатангел 269
Крісті, Агата 119
Кубійович, Володимир 291
Кубяк, Зигмунт 25
Кузьо, Тарас 212
Куліш, Пантелеймон 126, 130, 131, 132, 139
Кунат, Вероніка 337
Кучабський, Василь 258
Кучма, Леонід 183
Лазаренко, Павло 149
Леонардо да Вінчі 184
Лисивець, Анастасія 277–282
 «Спомини» 281–282
Лисяк-Рудницький, Іван 294, 326
Лишега, Олег 15, 23
 «Друже Лі Бо, брате Ду Фу» 18, 20
 «Зима у Тисмениці» 7
Лівицька-Холодна, Наталя 292
Ліндгайм, Ралф 322
Лін, Пу Сунь 195
Лондон, Джек (Джон Грифіт Чейні) 72
Лоренс, Дейвід Герберт 37
Лорка, Федеріко Гарсія 310
Лотман, Юрій 236
Лукашевич, Левко 292
Лук'яненко, Левко 77

Показчик імен

Луцький, Джордж (Юрій) 33–39, 40, 131,
 223–232, 292, 321–326
 «Shevchenko's Unforgotten Jour-
 ney» («Шевченкова незабут-
 ня подорож») 34–39, 40, 322
 «The Anguish of Mykola Hohol» 322
 «Towards Intellectual History of
 Ukraine» 322
 «Літературна політика в Радян-
 ській Україні, 1917–1934» 322
 «Між Гоголем і Шевченком» 35,
 223–232, 322
 «Молода Україна. Братство
 св. Кирила й Мефодія» 35
 «На перехресті» 322
 «На сторожі» 322
 «Пантелеймон Куліш. Нарис його
 життя і доби» 35
Луцький, Остап 325
Любимов, Юрій 236
Любченко, Аркадій 322
Людкевич, Станіслав 342
Лютер, Мартін 252
Ляхович, Надія 168
Мазепа, Іван 222
Майстренко, Іван 292
Маланюк, Євген 127
Манн, Томас 71, 174, 241
Маркес, Габріель Гарсія 34
Марчук, Євген 149
Матвієнко, Ніна 128
Махно, Василь 334
Мегмед IV, султан 51
Мейс, Джеймс 312–320
Мигаль, Тарас 186
«Ми ту не госци...» («Ми тут не гості...»),
 антологія 163
Михайловський, Олександр 221
Мілош, Чеслав 110, 113, 188, 334, 336–344
 «Поневолений розум» 188, 339–341
Мірошніченко, Олександр 128

Показчик імен

Міхнік, Адам 335
 Мороз, Валентин
 «Серед снігів» 186
 Моруа, Андре 36
 Мотиль, Олександр 212
 Мушак, Юрій 25, 32
 Набока, Сергій 147
 Набоков, Владімір 131
 Надсон, Семен 61
 Неборак, Віктор 98
 Новикова, Лариса 129
 Нольде, Борис 213
 «Очерки русского государственно-
 го права» 214
 Ньютон, Ісаак 298
 Няраді, Звонимир 168
 Овідій 26
 Олдінгтон, Річард
 «Смерть героя» 71
 Олесь, Олександр (Кандиба) 54–62
 Опільський, Юліан 325
 Очард, Керол 329
 Павич, Милорад 135
 Павличко, Дмитро 188
 Павличко, Соломія 43
 Павлишин, Марко 122, 131, 192
 Павлів, Володимир 137–150
 Пайпс, Річард 209
 Паньківський, Кость 291
 Параджанов, Сергій 297
 Парфанович, Софія 292
 Пастернак, Борис 236
 Перовський, Василь 45
 Перс, Сен-Жон 96
 Перюшо, Анрі 285
 Петлора, Симон 178, 179, 242–261, 296
 Петровський, Григорій 189
 Петровський, Мирон 238
 Петро I 215, 217
 Підмогильний, Валер'ян 66, 81
 «Місто» 68
 Платон 26
 Платонов, Андрей 181
 Плат, Сильвія 328, 329
 Плетньов, Пьотр 45
 Плузник, Євген 63–69
 «Дні» 65
 «Недуга», роман 66, 67
 «Рання осінь» 65
 «Рівновага» 67
 Плющ, Леонід 139, 292
 Подерв'янський, Лесь (Олександр) 148
 Полевой, Ніколай 45
 Полонська-Василенко, Наталія 205
 Почепцов, Георгій 149
 Пристайко, Володимир 262, 264
 Прицак, Омелян 77, 209, 294, 323
 Пушкін, Александр 234, 236
 «Полтава» 37
 Радногі, Міклош 69
 Раєв, Марк 215
 Рамач, Міхал 163
 Рассел, Бертран
 «Історія західної філософії» 30
 Ревуцький, Валер'ян 292
 Ремарк, Еріх Марія 70–75
 «На Західному фронті без змін» 70
 «Чорний обеліск» 73
 Рембо, Артюр 307
 Рені, Гвідо 45
 Репін, Ілля 48–53, 124
 «Запорожці, що пишуть листа ту-
 рецькому султанові» 50–53
 Репніна, Варвара 36
 Рильський, Максим 58, 61
 Римарук, Ігор 98–107
 «Висока вода» 98
 Різник, Олександр 128
 Розанов, Василій 253
 Розумовський, Кирило 222
 Романови 250

Рубчак, Богдан 83–97
 «Камінний сад» 95
 Руданський, Степан 51
 Рудницька, Мілена 326
 Рум'янцеv, Пьотр, генерал-губернатор 220
 Русова, Софія 55
 Руссо, Жан-Жак
 «Сповідь» 286
 Савчин, Марічка 292
 Саїд, Едвард 122
 Свенціцький, Юзеф Мар'ян 333
 Свидригайло, князь 208
 Світличний, Іван 77, 172, 188
 Селецький, Петро 37
 Сельський, Роман 342
 Семенко, Михайль (Михайло) 58, 61
 Сенека, Луцій Анней 24–32
 «Моральні листи до Луцілія» 24
 Сигізмунд III Ваза 249
 Симоненко, Василь 128
 Сисин, Френк 212
 Сковорода, Григорій 140, 231, 297
 Скоропадський, Іван 222
 Скунець, Петро 163
 Скуратівський, Вадим 233–241, 288
 «Історія і культура» 233, 237–241
 Смаль-Стоцький, Степан 325
 Сміт, Ентоні
 «Національна ідентичність» 225
 Смолич, Юрій 283
 «Розповідь про неспокій» 283
 Содомора, Андрій 25, 26, 27, 28, 30, 32
 Солженіцин, Олександр 275
 «Архіпелаг ГУЛАГ» 275
 Солодовник, Валентин 129
 Сондерс, Дейвід 212, 227
 «Український вплив на російську
 культуру, 1750–1850» 227
 Сосюра, Володимир 127, 178–182
 «Третя Рота», роман 180
 «Щоб сади шуміли» 180

Показчик імен

Софокл 26
 Сперанський, Александр 272
 Співак, Гаятрі 122
 Сталін 278
 Старицькі (Михайло та Софія) 325
 Стефаник, Василь 168
 Столиціни (Пьотр та Ольга) 337
 Стомма, Станіслав 333
 Стріха, Максим 129
 Струк, Данило 175
 Стус, Василь 77, 81, 172, 174
 Субтельний, Орест 204–212, 227
 «Ukraine. A History» 205–212
 «Історія України» 227
 Суровцова, Надія 270–276
 «Спогади» 270–276
 Суровцов, Віталій 272
 Талалай, Леонід 343
 Тамаш, Юліан 168
 Тарковський, Андрій 236
 Тарле, Євгеній 272
 Тарнавська, Марта 292
 Тенірс, Давід 45
 Тинянов, Юрій 36
 Тирманд, Леопольд 333
 Тичина, Павло 58, 61, 99, 182, 187, 310
 Толстой, Лев 234, 236, 240
 Тонкін, Бойд 328
 Топоров, Владімір 212
 Тримбач, Сергій 128, 129
 Тріфонов, Юрій 236
 Туган-Барановський, Михайло 272
 Турович, Єжи 333
 Тутола, Амос 33
 Тхіонго, Нгуї Ва 33
 Тшнадль, Яцек 332
 «Громадянська ганьба» 332
 Українка, Леся (Лариса Косач-Квітка)
 88, 89
 Феофан Прокопович, архієпископ 231
 Филипович, Павло 57, 59

Показчик імен

- Фойхтвангер, Леон 71
Фофанов, Константін 62
Франко, Іван 88, 139, 145, 167, 325
Фройд, Зигмунд 37
Фуко, Мішель 156, 157
Хармс, Даниїл (Ювачов) 147
Хвильовий, Микола (Фітільов) 139, 239
Хмельницький, Богдан 211, 222, 242, 248
Хрушов, Микита 181, 182, 300, 332
Целан, Пауль 113
Цибулько, Володимир 81, 139, 151–162, 195
 «Ангели і тексти» 151–162
Череватенко, Леонід 67
Честертон, Гілберт Кіт 133
 «Оборонець» 133
Чехов, Антон 66, 234
Чижевський, Дмитро 323
Чижевський, Кшиштоф 108–115
 «Лінія повернення» 113
Чикаленко, Євген 55
Чіладзе, Отар 34
Чолган, Лларіон 342
Чорновіл, В'ячеслав 77, 146, 186
Чубай, Григорій 7, 306–311
Чубай, Тарас 310
Чуковський, Корній 44
Чупринка, Григорій 57
Шаламов, Варлаам 271
Шанга, Микола 168
Шаповал, Юрій 262, 264, 296–303
 «Невигадані історії» 303
Шварцбард, Самуїл 245, 259, 260
Шевельов, Юрій 76–82, 289, 291, 323, 342
Шевченко, Ігор 323
Шевченко, Тарас 13, 33–39, 40–47, 49, 55,
88, 99, 127, 139, 166, 222, 223–232, 233–
236, 234, 239, 322
 «Кобзар» 44, 47, 223
 «Сон» 36
 «Щоденник» 45
Шевчук, Валерій 81
Шелест, Петро 301
Шемотюк, Володимир 129
Шепітько, Лариса 188
Шимборська, Віслава 334
Шкандрій, Мирослав 313
Шолохов, Михайло 66
 «Тихий Дон» 66
Шопенгауер, Артур 36
Шпорлюк, Роман 313
 «Комунізм і дилеми національно-
 го визволення: націонал-ко-
 мунізм у Советській Україні,
 1918–1933» 313
Шумейко, Тарас 129
Шумук, Данило 292
Щепанський, Ян Юзеф 333
Щербицький, Володимир 301, 302
Юргенс 45
Юрій Шерех. *Див.* Шевельов, Юрій
Яворівський, Володимир 196
Яворницький, Дмитро
 «Запоріжжя в залишках старови-
 ни і переказах народу» 50
Яворський, Володимир 195–201
 «Життя і страждання Бориса
 Штоцького» 196
 «Напівсонні листи з Діамантової
 Імперії та Королівства Пів-
 нічної Землі» 197
Яковенко, Наталя 297
Янчар, Драго 114
Ясперс, Карл 260

популярне видання

Микола Рябчук *Камінія й Сизиф*

Редактор *Наталка Бордукова*

Макет *Денис Ткаченко*

Видавництво «Акта»

Тел.: (+380 57) 751-2125

E-mail: order@acta.com.ua

www.acta.com.ua